

Nynke Deinema: "een Gezworen Maagd en een Roze Zuster", video-installatie, 2018

Nynke Deinema (NL, 1963) maakt video's, foto's en collages. De mens en zijn onvermogen is een overkoepelend thema in haar werk. Ze is op zoek naar de randjes van het leven, de eigenaardigheden van het menselijk lichaam en geest. De huid en het bedekken van de huid komt in meerdere werken terug, in het bijzonder het bedekken van het vrouwelijk lichaam. Deinema is opgegroeid in een patriarchale familie waar de waarheid vaak werd verhuld en over belangrijke zaken gezwegen. Juist daarom lijkt ze te worden aangetrokken door dualistische thema's als verhullen en onthullen, aantrekken en afstoten, ongemak en comfort en laat ze de vrouw in al haar facetten op de voorgrond treden, als (klein) verzet tegen het patriarchale systeem.

De video-installatie "Een Gezworen Maagd en een Roze Zuster" gaat over opoffering en trots. Het toont de zwijgende portretten van twee vrouwen die allebei in hun jonge jaren een belangrijk besluit hebben genomen dat vormend was voor de rest van hun leven. Een beslissing die in die tijd voor beiden weloverwogen en vrijwillig was, maar tegenwoordig bijna niet meer voorkomt. Een levenswijze die over niet al te lange tijd zal verdwijnen.

Op het rechter-scherm is het portret van Lali/Diana te zien, een 'sworn virgin' (Burnesha in het Albanees) uit het patriarchale Noorden van Albanië. Dit is een streek waar gemeenschappen volgens de 'Kanun' leven, een traditionele 15de-eeuwse erecode waarin de meeste sociale privileges slechts voor mannen gelden. Een 'sworn virgin' is een meisje/jonge vrouw die in overleg met en ten overstaan van de gemeenschap en familie een eed of gelofte tot kuisheid aflegt, en vervolgens als jongen/man door het leven gaat. Hiermee kan voorkomen worden dat een familie zonder zoon al haar land zou verliezen. Tegelijkertijd verwerft de 'sworn virgin' dezelfde vrijheden die de man in deze gemeenschappen heeft.

Het linker-scherm toont het portret van Marie Veronique, een zogenaamde 'Roze Zuster', oftewel een 'Dienares van de Heilige Geest van de Altijdurende Aanbidding'. Als jonge vrouw heeft Marie Veronique zich bij deze kloosterorde van vooral Duitse slotzusters aangesloten. Eind 19e eeuw werd deze congregatie opgericht in het Limburgse kloosterdorp Steyl. De roze zusters komen niet of nauwelijks buiten; een stenen muur staat tussen hen en de buitenwereld. Ze brengen hun tijd door met onder andere huishoudelijke klusjes en het onderhouden van de tuin, maar hun hoofdtaak is het 'biddend ondersteunen van de missie'. Dit doen de zusters door dag en nacht, 24 uur lang in ploegendienst, te bidden voor het welzijn van de buitenwereld.

De parallel tussen beide vrouwen is onmiskenbaar. Beiden hebben op jonge leeftijd een ingrijpend besluit genomen, beiden hebben gekozen voor een leven als maagd en hebben daarmee 'het gewone' dagelijkse bestaan opgeofferd. Maar waar Lali/Diana door haar keuze juist meer vrijheid heeft verworven omdat ze als man midden in het leven kan staan, leeft Marie Veronique een teruggetrokken bestaan, weg van de buitenwereld.

De stille portretten die Deinema van de vrouwen maakt, sluiten aan bij de eeuwenoude traditie van geschilderde portretten. De vrouwen bewegen bijna niet, waardoor het gebruik van een hedendaags medium als video vervreemdend werkt. Slechts op één moment maken ze een zelfgekozen beweging. De portretten tonen een leven dat niet meer van deze tijd is; over niet al te lange tijd kunnen de portretten als erfgoed deel uitmaken van de collectie van een museum.

Het Missie Museum in Steyl is de aangewezen plek om het tweeluik van Deinema te exposeren. De vlinderkamer waar het werk wordt getoond, is een symbolische plek die verwijst naar de metamorfose van de vrouwen. Net als de vlinders zijn de vrouwen in een vitrine geplaatst. Bovendien is het klooster van de 'Roze Zusters' gehuisvest in Steyl en brengt de sfeer van het museum je terug naar het einde van de 19e, begin 20ste eeuw, een periode waarin zowel de keuze tot een leven als 'sworn virgin' als de keuze om te leven als non meer gebruikelijk was.

Renske de Jong